

Posudek na rigorózní práci Mgr. Jana Řeháčka na téma „Trest smrti a jeho alternativy“

Předložená rigorózní práce se zabývá problematikou, která nepostrádá zajímavost ani sedmáct let po zrušení trestu smrti. Jde o problematiku poměrně náročnou, neboť její zkoumání vyžaduje od autora nejen znalost otázek právních, ale i souvisejících otázek psychologických, filosofických, mravních i politických.

V poslední době tyto otázky nabyly na aktuálnosti ve spojitosti se zpřísněním postihu některých případů zvláště nebezpečné recidivy. Zostřování trestní represe u pachatelů nejzávažnějších násilných trestných činů je projevem nového trendu v trestní politice řady evropských zemí inspirovaného přístupy uplatňovanými především v USA. Je proto pochopitelné, že v souvislosti s nástupem tohoto trendu si autor klade otázku, jak daleko lze při zpřísnování trestního postihu jít.

Posuzovaná práce se vyznačuje přehledným zpracováním. Zvolená systematika autorovi umožňuje věnovat se všem významným otázkám souvisejícím se zkoumanou problematikou. Výklad je rozdělen do čtrnácti kapitol, které jsou dále vnitřně členěny.

Východisko práce tvoří filosofické úvahy o účelu trestu, v nichž autor stručně představuje hlavní teorie trestání. Na ně navazuje kapitola druhá, v níž je charakterizován historický vývoj trestu smrti a doživotního trestu na našem území. Autor si v ní všímá nejen změn v právní úpravě těchto sankcí, ale i četnosti využívání těchto sankcí v praxi. Ve třetí kapitole je popsán vývoj způsobů provádění poprav, který je doplněn i o stručný náčrt vývoje způsobů zacházení s vězňenými osobami. Čtvrtá kapitola podává přehled o současné situaci ve světě, pokud jde o uplatňování trestu smrti, a na příkladech vybraných zemí ukazuje i na rozdíly v uplatňování doživotního trestu.

Pátá až sedmá kapitola jsou zaměřeny výlučně na problematiku trestu smrti. Autor se tu na prvním místě věnuje rozboru vnitrostátní a mezinárodní právní úpravy v otázce trestu smrti. Na podkladě rozboru mezinárodních dokumentů se zamýšlí nad problémem vydávání teroristů z členských zemí EU do USA, kde je na rozdíl od zemí EU uplatňován trest smrti. Kriticky se též staví k obsahu Protokolu č. 13 k evropské Úmluvě, který bezvýjimečně zrušuje trest smrti. Výklad rovněž obsahuje autorovo hodnocení argumentů pro a proti trestu smrti a výsledky výzkumů veřejného mínění v otázce trestu smrti, které byly provedeny na našem území.

V dalších částech práce se autor podrobně zabývá trestem odnětí svobody na doživotí. Je tu analyzována současná právní úprava podmínek ukládání tohoto trestu, nová slovenská právní úprava i právní úprava obsažená v osnově trestního zákoníku z roku 2004. Autor poukazuje na řadu nedostatků novely trestního zákona č. 320/2006 Sb., zejména na její nekoncepčnost a nepropracovanost, a naopak kladně hodnotí změny navrhané vládní osnovou trestního zákona. V práci není opomenuta ani problematika osobnosti pachatele vykonávajícího doživotní trest a možnosti jeho resocializace. Samostatná pozornost je pak v návaznosti na tento rozbor věnována výkonu trestu odnětí svobody na doživotí, a to jak v rovině mezinárodních dokumentů, tak v rovině vnitrostátní právní úpravy. Autor se

zamýšlí zejména nad otázkami zajišťování bezpečnosti ve věznicích, vlivu materiálních podmínek na výkon odnětí svobody, nad uplatňováním principu osobní odpovědnosti odsouzených, nad principem progresivního postupu při výkonu trestu aj. V rámci rozboru národní právní úpravy výkonu doživotního trestu autor doporučuje zpřísnění režimu doživotního trestu omezením některých práv odsouzených, jako je možnost korespondence nebo užívání telefonu, a prosazením bezvýjimečné pracovní povinnosti odsouzených. V jedenácté kapitole pojednávající o podmíněném propuštění autor upozorňuje na problém stanovení prognózy budoucího chování podmíněně propuštěného a navrhuje doplnění současné právní úpravy podmínek podmíněného propuštění o další kritéria. Je zastáncem slovenského přístupu k podmíněnému propuštění, který umožňuje soudu rozhodnout o vyloučení podmíněného propuštění a v určitých případech podmíněné propuštění vyloučit přímo ze zákona. Případnou postpenitenciární péči, rozebíranou v kapitole dvanácté, autor doporučuje pojmout jako nucenou, realizovanou formou obligatorního dohledu. Za potřebné považuje zavedení institutu ochranné detence, za vhodnou by považoval i preventivní detenci, a to u některých kategorií sexuálních deviantů. Výklad je doplněn v kapitole třinácté empirickými poznatky autora, které získal při návštěvě ženské věznice v Opavě, v níž si odpykávají trest mimo jiné i ženy odsouzené na doživotí. Autor na podkladě získaných poznatků považuje současný režim výkonu doživotí za zbytečně mírný, přičemž jeho zpřísnění by mělo být podle jeho názoru dosaženo striktně stanoveným a přísně vyžadovaným rozvrhem dne a omezením materiálních podmínek doživotně odsouzených.

V závěrečné kapitole pak autor shrnuje hlavní myšlenky obsažené v práci. Jeho postoj k trestu smrti není odmítavý, pokud jde o některé trestné činy páchané v době války a pokud jde o trestný čin teroristického útoku. Současný stav, kdy trest smrti nelze obnovit za žádných okolností, považuje za trvale neudržitelný.

Z práce je jednoznačně patrné, že autor je zastáncem trestní politiky „tvrdé ruky“. I když osobně nejsem příznivcem této linie a s některými autorovými názory nesouhlasím, přesto jeho práci považuji za velmi dobrou. Autor k jejímu zpracování přistupoval promyšleně a osvědčil v ní nejen zvládnutí širokého okruhu literatury, ale i schopnost samostatné tvůrčí práce. Práce neobsahuje věcné chyby a je zpracována na velmi dobré úrovni i po stránce stylistické.

Posuzovanou rigorózní práci proto doporučuji k obhajobě.

Obhajobu doporučuji zaměřit na problém vymezení okruhu pachatelů, jimž by měla být určena ochranná a příp. i preventivní detence.

JUDr. Marie Vanduchová, CSc.

V Praze dne 4.4. 2007